

Besparen op fosfaat via het voerspoor

BEX LAAT ZIEN WAAR JE STAAT

Om de landelijke fosfaatdoelen te halen, mag het gemiddelde melkveerantsoen maximaal 3,5 gram fosfor (P) per kg droge stof bevatten. Tot voor enkele jaren zaten de rantsoenen gemiddeld op zo'n 4,5 gram. Volgens LTO en Nevedi zijn de P-gehalten inmiddels gedaald naar 4,2 gram. "We zijn als sector op de goede weg", stelt Alfred Smits, productmanager rundvee bij Hendrix UTD. Maar er is nog wel een weg te gaan.

Maïs gunstig bij BEX

De P-besparing ligt voor bedrijven die veel maïs voeren op gemiddeld 20 procent ten opzichte van de forfaitaire normen.

Foto: Twan Wiermans

De BEX (Bedrijfsspecifieke Excretie) geeft veehouders een goed inzicht in waar zij staan in 'het fosfaatverhaal'. "Ook als de BEX geen financieel voordeel oplevert, geeft dit programma goed aan hoe het gesteld is met de aan- en afvoer van fosfaat", stelt Edwin Broeders, bedrijfsadviseur melkveehouderij bij Hendrix UTD. De BEX geeft aan waar je kunt sturen op fosfaatreductie. Aangezien bedrijven groeien en zich verder ontwikkelen, denkt hij dat

de BEX ook in financieel opzicht steeds interessanter gaat worden voor melkveebedrijven. Van de veehouders die voeren van Hendrix UTD, neemt ongeveer de helft deel aan de BEX. In de intensievere maïsrijke zuidelijke regio's ligt de deelname soms wel op 90 procent, terwijl de deelname in extensievere grasrijke noordelijke streken soms beperkt blijft tot een kwart. Broeders: "De BEX is bij rantsoenen met veel maïs interessanter dan bij overwegend grasrantsoenen. De BEX rekent namelijk vanuit de VEM-behoefte. Dit omdat maïsrantsoenen vaak een gunstigere fosfor/ruw eiwit-verhouding hebben ten opzichte van de forfaitaire norm. Daardoor kunnen veehouders inzichtelijk maken dat ze minder fosfor gebruiken en daardoor ook minder mest hoeven af te zetten."

BEX is niet alleen een instrument om de veehouder inzicht te geven in het fosfaathuishoudboekje, maar het is tevens het enige instrument dat de wetgever inzicht geeft in de prestaties van de melkveehouderij. Dat is niet onbelangrijk, aldus beide heren van Hendrix UTD. "Het is cruciaal om de P-benutting te verbeteren, anders komt de derogatie (voor stikstof) in gevaar." Er zijn veel mogelijkheden om de P-benutting te verbeteren en BEX is het aangewezen model omdat hiermee op de totale P-benutting van rundveebedrijven gestuurd kan worden en daar draait het om.

Wie efficiënt omgaat met fosfaat, wordt

daarvoor beloond vanuit de BEX. Broeders heeft voor 28 van zijn melkveehouders uitgerekend hoe groot die beloning is. Het gaat om bedrijven met gemiddeld 120 koeien (wat grotere bedrijven dus) met zo'n 60 tot 70 procent maïs in het rantsoen. Broeders: "De P-besparing ligt voor deze bedrijven op 20 procent ten opzichte van de forfaitaire normen. Dan gaat het om een jaarlijkse besparing van 1.100 kg fosfaat per bedrijf, wat neerkomt op circa 735 kuub mest. Hierdoor wordt 7.350 euro bespaard op mestafzetkosten (bij 10 euro/kuub). Daar komt 1.400 euro bij voor de bemestende waarde van die mest en besparing op kunstmest. De totale besparing is dan 8.750 euro per bedrijf per jaar."

Fosfaat reduceren

Als koeien het voer én het fosfaat in het voer beter kunnen benutten, dan kan het bedrijf met veel minder voer (en dus fosfaat) per kg melk toe. Zo ontstaan er minder snel fosfaatoverschotten. Smits constateert dat de voerefficiëntie erg verschilt tussen bedrijven. "De rantsoenefficiëntie loopt in de praktijk uiteen van 1,2 tot 1,7 kg melk per kg drogestofopname. Dit heeft ook grote gevolgen voor de P-benutting. De rantsoenefficiëntie is onder andere afhankelijk van de kwaliteit van het ruwvoer dat wordt gewonnen en van de vaardigheden om daar een goed rantsoen mee samen te stellen. Voor Hendrix UTD is de P-efficiëntie dan ook een

belangrijk kengetal. "Wij hanteren dit kengetal nu standaard in onze rantsoenoptimalisatie Newton", stelt Smits.

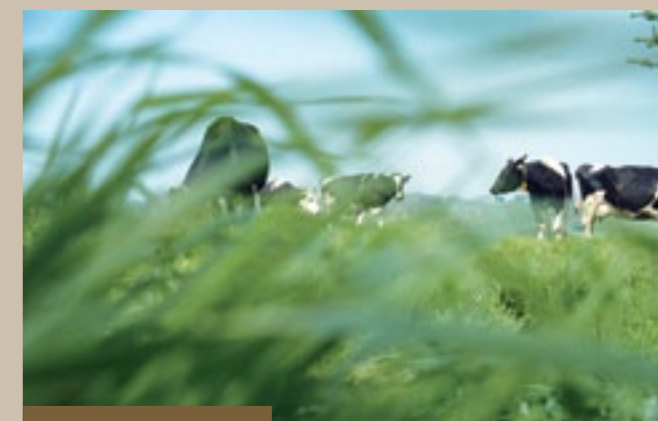
Gezonde koeien

De rantsoenoefficiëntie hangt ook nauw samen met de diergezondheid. Een gezonde koe verteert haar rantsoen nu eenmaal een stuk efficiënter. Een gezonde koe heeft ook een hogere levensproductie. "De levensproductie is erg belangrijk in het kader van de P-benutting", stelt Smits. Oudere koeien produceren meer melk waardoor er minder onderhoudsvoer nodig is. Daarnaast betekent een hogere levensduur minder vervanging en dus minder jongveeopfok. "Hoe minder koppen in de stal de melkplas leveren, en hoe meer melk je hebt in verhouding tot mest, hoe beter het is vanwege de milieudoelen."

Uit gegevens van gewaslaboratorium BLGG AgroXpertus blijkt dat de strengere bemestingsnormen in de afgelopen jaren hebben geleid tot een afname van het fosforgehalte in graskuilen. In 2002 bevatte de gemiddelde graskuil nog 4,3 gram fosfor per kg droge stof, in 2011 is dat nog maar 3,5 gram. Volgens Smits bevatten nagenoeg alle rundveerantsoenen nog ruim voldoende fosfor (3 gram per kg droge stof is de minimale norm). Maar dat betekent niet dat koeien geen fosfor gebrek kunnen krijgen. Zo is bekend dat koeien met melkziekte ook een fosfor gebrek in het bloed kunnen krijgen (zoge-

'Nulmeting' BEX ook bij grasrantsoenen

Ondernemers die nu geen problemen met de mestwetgeving ervaren, doen er toch goed aan om te meten waar zij staan. "Laat de kuil onderzoeken en doe mee aan de BEX." Dat zegt Floré Mulder, hoofd buitendienst bij voerleverancier De Samenwerking. "In onze regio, het westelijke veenweidegebied, wordt vooral veel gras gevoerd. Het is bekend dat veehouders die veel gras voeren, minder voordeel hebben van de BEX dan veehouders die vooral maïs voeren. Toch is zo'n nulmeting voor iedereen interessant. Twee jaar geleden hebben wij op veel van onze veebedrijven een nulmeting uitgevoerd zonder dat er nog managementmaatregelen waren genomen om het fosfaatgebruik te verminderen. Die bedrijven proberen nu jaarlijks op fosfaat te besparen." Mulder verwacht dat volgend jaar 80 procent van 'zijn' veehouders meedoet aan BEX. "De besparing voor een bedrijf met 70 koeien kan wel oplopen tot 200 tot 300 kuub mest die je niet af hoeft te voeren."

Altijd rekenen met BEX

Met een nulmeting weet je waar je staat.

Foto: Twan Wiermans

Kuil afdekken met tarwegistconcentraat

Tarwegistconcentraat (TGC) is een goedkope eiwitbron in melkveerantsoenen. Tot nu toe kon dit natte bijproduct alleen rendabel worden ingezet op grote bedrijven. Bijproductenleverancier Beuker bedacht een nieuwe toepassing, waardoor TGC ook interessant wordt voor minder grote bedrijven.

Op naar schatting vier- tot vijfhonderd melkveebedrijven wordt TGC door het rantsoen gemengd. Voor het voeren van het product moet men beschikken over een opslagsilo en een voermengwagen, wat het alleen rendabel maakt voor grotere bedrijven. In het voorjaar van 2011 startte Beuker een proef waarbij de kuil (gras en maïs) werd afgedekt met een laag (15 tot 25 cm) TGC. Het vocht dringt diep door in de kuil, wat zorgt voor een mooie conservering, en aan de bovenkant vormt zich een dikke korst die de kuil afsluit. "Het afdekken van de kuil met zand en banden is bovendien niet meer nodig. De veehouder kan volstaan met slechts een laag plastic", zegt verkoopmanager Kai Kikkers. "In deze gaat het natuurlijk niet specifiek om die afdekking, maar meer om de voederwaarde en smakelijkheid voor het vee", vult directeur Jeroen Rossy aan. Afgelopen herfst werd deze toepassing in de markt gezet. Wekelijks laten zo'n dertig tot veertig veehouders het bijproduct over de kuil verspreiden. Het is daarvoor wel vereist dat de kuil in een sleufsilos ligt. De kosten bedragen zo'n 46,50 euro per ton (voor het afdekken van een doorsnee kuil is 30 ton TGC nodig).

Duurzame eiwitbron

TGC is een bijproduct van de ethanolindustrie en bevat hoogwaardige eiwitten. Of deze eiwitbron geschikt is voor het vervangen van soja in veevoer, werd onderzocht door Livestock Research van Wageningen UR. De onderzoeksorganisatie vergeleek de TGC-soort ProtiWanze met sojaaraap en concludeerde dat ProtiWanze een prima vervanger is van sojaaraap (2011). ProtiWanze heeft bovendien een laag fosfaatgehalte, waardoor het goed past in een fosfaatarm rantsoen.

Bijproducten worden vooral ingezet om de voerkosten te verlagen. Op grote bedrijven wordt hierdoor 15 tot 30 cent per koe per dag bespaard. Rossy adviseert melkveehouders daarom zich goed te blijven oriënteren op de markt voor enkelvoudige producten.

Korst op de kuil

Er wordt een laag van 20 cm tarwegistconcentraat aangebracht op de kuil.

Foto: Beuker

noemde downerkoeien). De primaire oorzaak hiervan is niet een fosforgebrek in het rantsoen, maar het optreden van melkziekte of pensverzuring waardoor de fosforbenutting niet optimaal is. "Voorheen zag je deze downerkoeien ook, wat dat betreft is er niets nieuws onder de zon." Smits zegt dat deze signalen wél aangeven dat koeien in de transitieperiode en na het afkalven optimaal gevoerd moeten worden. "De fosfor die je verstrekt, moet wel benut kunnen worden."

P-besparing via mengvoer

De fosfaatbesparingen via mengvoer zijn beperkt. Slechts 17 miljoen kilo van de 94 miljoen kilo voer die de Nederlandse melkveestapel per jaar verorbert betreft mengvoer. Maar toch: met mengvoer dat 10 procent minder fosfaat bevat, zet je wel een stapje in de goede richting.

"De afzet van onze BEX-voeders (in de volksmond fosfaatarme voeders, red.) groeide in een jaar tijd van 16 naar 21 procent", zegt Smits. Het voer is iets duurder, maar de extra kosten worden ruimschoots gecompenseerd door de besparing op de mestafzet op 'BEX-bedrijven'.

Goed gras met minder mest

Goed gras begint met een goede conditie van de grond. "Wij zien dat de pH van percelen nogal eens te laag is (grond te zuur). Voor de derogatie moet de grond eens per vier jaar worden bemonsterd, voor geringe meerkosten wordt ook de zuurgraad bekeken", adviseert Broeders. Ook de ontwatering is soms een probleem. De zuurstof en het leven gaan uit de grond. Tevens is natte grond kouder, waardoor de productie pas later in het jaar op gang komt. Voor het verhogen

van het organische stofgehalte: pas groenbemesters toe en breng de stalmest (steeds meer beschikbaar vanwege strohokken) op de grond die deze het hardst nodig heeft.

Mestscheiding kan in de toekomst een waardevolle bijdrage leveren in het efficiënter benutten van de elementen. De gedachte hierachter is dat de plant in het voorjaar meer behoefte heeft aan fosfaat en in de zomer ligt de nadruk op stikstof. De P-rijke dikke fractie kan dan in hoofdzaak worden aangewend in het voorjaar en de dunne N-rijke fractie later in het groeiseizoen. <